

Redegørelse om årsagerne til mangel på organister

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	2
2. Kirkens overordnede struktur	3
2.1 Kirkens organisation	3
2.2 Overordnet kompetencefordeling.....	4
2.3 Økonomisk understøttelse af Kirken	5
3. Lovgrundlag for Kirkemusikeruddannelsen og anvendte begreber	6
3.1 Organist og Kirkemusiker	6
3.2 Lovgivningsgrundlag for Kirkemusikeruddannelsen (organistuddannelsen)	6
3.3 Finansiering	8
4. Nuværende forhold	9
4.1. Uddannelsens opbygning	10
4.2 Dagpenge, godtgørelse og refusion for tabt arbejdsfortjeneste under uddannelsen	11
4.3 Lønforhold	12
5. Udfordringer og initiativer.....	13
5.1 Uddannelsesformen	13
5.2 Krav om nodekendskab	15
5.3 Mulighed for fuldtidsansættelse (lønforhold).....	16
5.4 Anvendelse af indspillet musik.....	18
6. Afsluttende bemærkninger og anbefalinger	19
Anbefalinger	21

1. Indledning

Formålet med denne redegørelse er at se på nogle af de årsager, der kan ligge til grund for det lave antal af ansatte organister i Kirken.

Under forårssamlingen i 2022 behandlede Inatsisartut følgende medlemsforslag ”*Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut pålægges, til FM 2023, at udarbejde en redegørelse om årsagerne til manglen på organister, herunder forhold som lønforhold og uddannelseskapacitet mv. Redegørelsen skal indeholde forslag til, hvordan manglen afhjælpes.*”. Forslaget (FM 2022/155) var fremsat af Siverth K. Heilmann, Atassut.

I betænkningen afgivet af Udvalget for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke til forslagens 2. behandling opfordrede Udvalget Naalakkersuisut til, at drøftelser om overenskomstforhandlinger kun i beskedent omfang indgik i redegørelsen. I stedet opfordrede Udvalget til, at følgende emner indgik i redegørelsen:

- Udfordringer med manglende studiestøtte under studie
- Begrebsafklaring af begreberne kirkemusiker og organist
- Muligheden for at arbejde som organist på fuld tid, samt
- En gennemgang af tidsforbrug i forbindelse med forberedelse til arbejdet i kirken

Naalakkersuisut indstillede forslaget til vedtagelse i den forelagte form, og et enigt Inatsisartut vedtog beslutningsforslaget.

Naalakkersuisut igangsatte derefter udarbejdelsen af denne redegørelse, som blandt andet belyser de eksisterende forhold og udfordringer. Naalakkersuisut har i denne forbindelse indhentet bidrag fra Kirken.

2. Kirkens overordnede struktur

Med indførelsen af Grønlands Selvstyre den 21. juni 2009 ophævedes bemyndigelsesloven, og retsgrundlaget for den grønlandske kirke udgøres nu af de regler, der er udstedt af Inatsisartut med respekt for grundloven.

Bortgangen fra blandt andet kongelig resolution samt ophævelsen af bemyndigelsesloven resulterede ikke i en selvstændig kirke udenfor den danske folkekirke. Der er tale om en selvstændig styrende kirke indenfor den danske folkekirke. Det vil sige en kirke, hvor Inatsisartut har den fulde lovgivningskompetence, så længe dette praktiseres indenfor folkekirkens traditioner og de rammer, som er givet i Grundloven og dermed er i overensstemmelse med det for folkekirken fælles bekendelsesgrundlag.

Kirke og stat er gennem Grundlovens § 4 forbundet. En (fuldstændig) adskillelse mellem Kirken og staten vil kræve en Grundlovsændring af denne bestemmelse.

Før 2010 var den kirkelige centraladministration henlagt til det daværende Landsstyre, og bispeembedet varetog de gejstlige forhold. Med Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken (Kirkeloven) indførtes en ny organisatorisk struktur for Kirken, idet Biskoppen over Grønlands stift nu varetager den centrale styrelse og administration af Kirken og fører tilsyn med stiftets provster, præster, kateketer og menighedsrepræsentationer, mens Naalakkersuisut har det overordnede ansvar. Denne ændring i opgavefordelingen indbefattede blandt andet, at sagsbehandling, tilrettelæggelse af kirkelige uddannelser og korrespondance med stiftets provster, præster samt menigheden generelt blev overdraget til Biskoppen.

Begrundelsen for at ændre på opgavefordelingen var, at Kirken ikke er tænkt som en politisk institution og heller ikke skal være det. En løsrivelse fra Selvstyrets centraladministration ville give Kirkens ansatte mulighed for at give Kirken en mere klar og politisk uafhængig profil. For at indfri denne formålstanke fandt Naalakkersuisut det nødvendigt at sørge for, at Kirken fik faste grænser set i forhold til det politiske system. Derudover havde flere partier igennem årene givet udtryk for, at et af de tiltag, der blandt andet skulle til, førend Kirken kunne betragtes som udenfor den politiske spillebane, var overdragelsen af en række administrative kompetencer til bispeembedet.

2.1 Kirkens organisation

Biskoppen er folkekirkens øverste repræsentant og varetager den centrale styrelse og administration af Grønlands stift.

Grønlands stift er inddelt i tre provstier; Syd-, Midt- og Nordprovstiet. Provstierne ledes til daglig af hver deres provst. Provsten for Midt- og Østgrønland er Domprovst og Biskoppens stedfortræder og forestår også de kirkelige opgaver i områderne udenfor den kommunale inddeling.

Provstierne er inddelt i præstegæld som udgøres af hver by med tilhørende bygder. Provsterne har både gejstlig og administrative kompetencer og varetager en bred vifte af opgaver, herunder blandt andet personale og økonomi.

Der er pr. 1. maj 2023 17 præstegæld i Grønland. I hvert præstegæld er der normeret én eller flere præstestillinger. Pr. 1. maj 2023 er der 21 tjenestegørende præster

Til den gejstlige betjening af Grønland hører også kateketerne, hvis tjenestegørende antal pr. 1. maj 2023 udgør 40. Kateketen kan udføre mange af de kirkelige handlinger, men har dog ikke vielsesmyndighed, adgang til at konfirmere eller tilladelse til at afholde altergang. Derudover er der yderligere 21 læserkateketer tilknyttet Kirken.

Til betjening af Grønlands kirker og skolekapeller hører yderligere et antal organister hvis tjenestegørende antal pr. 1. maj 2023 udgør 23 (samt 1 på orlov) samt medhjælper ved præstegældene; ligesom der på de fleste steder med menigheder er oprettet menighedsrepræsentationer.

2.2 Overordnet kompetencefordeling

I henhold til § 3 i Kirkeloven har Naalakkersuisut det overordnede ansvar for Kirken og kan fastsætte bestemmelser herom efter forhandling med Biskoppen.

Naalakkersuisut har dermed til opgave at udarbejde og fortolke lovgivning vedrørende Kirken, foretage overordnet budgetstyring i forhold til finansloven og udforme generelle strategier og politikker på området.

Biskoppen varetager den centrale styrelse og administration af Kirken og det gejstlige tilsyn med stiftets provster, præster og kateketer, jf. Kirkelovens § 6, stk. 1.

Kirkeloven etablerer således forvaltningsenhed indenfor Kirken i Grønland med Biskoppen som øverste myndighed indenfor kirkens regi. Dette medfører, at Biskoppen vil kunne udarbejde cirkulærer og vejledninger for de underliggende forvaltningsmyndigheder samt påtale handlinger, der ikke er i overensstemmelse med de anviste cirkulærer og vejledninger. Biskoppens afgørelser vil kunne påklages til Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, jf. Kirkelovens § 28, stk. 3, dog vil afgørelser af overvejende teologisk karakter udelukkende prøves for så vidt angår de retlige rammer.

I forhold til lovgivning fastslår § 3 i Kirkeloven, at lovgivning skal udarbejdes efter forhandling med Biskoppen. Dette er både en principiel og praktisk relevant bestemmelse. På det principielle niveau vil Biskoppen virke som garant for, at lovgivningen er nødvendig og hensigtsmæssig i forhold til Kirken. På det praktiske niveau besidder Biskoppen den faglige ekspertise inden for Kirken, som skal afspejles i lovgivning på området.

Hvad angår ansættelser indenfor Kirken er det Naalakkersuisut, der ansætter og afskediger Biskoppen og præsterne, mens ansættelse af kateketer, organister og medhjælp ved kirkerne henhører under Biskoppen, jf. §26m i *Inatsisartutlov nr. 2 af 29. november 2013 om ændring af Inatsisartutlov om Kirken*:

§ 26m. Biskoppen træffer efter forhandling med Naalakkersuisut bestemmelse om oprettelse og nedlæggelse af gejstlige og administrative stillinger under Kalaallit Nunaanni Ilagiit.

Stk. 2. Biskoppen kan bemyndige provsterne til, efter høring af den kirkebogsførende præst og menighedsrepræsentationen, at foretage ansættelse og afskedigelse af kateketer og organister.

Stk. 3. Biskoppen kan bemyndige provsterne til, efter høring af den kirkebogsførende præst og menighedsrepræsentationen, at foretage ansættelse og afskedigelse af medhjælp ved kirkerne såsom pedeller, rengøringsmedhjælp m.v.

Stk. 4. Biskoppen kan bemyndige provsterne til at foretage ansættelse og afskedigelse af administrativt personale ved både provsti- og præstegældskontorerne.

Bestemmelsen giver overordnet set ansættelsesmyndighed til Kalaallit Nunaanni Ilagiit, som forvaltningsenhed, for alle stillinger bortset fra biskoppens, provsternes og præsternes, jfr. § 6 forudsætningsvis og §§ 26 f og 26 i. Biskoppen kan dog under nogle nærmere omstændigheder, jfr. § 26m, stk. 2 - 4, overlade myndigheden til provsterne.

2.3 Økonomisk understøttelse af Kirken

Folkekirken nyder i forhold til andre trossamfund en særstatus, idet det i grundlovens § 4 er bestemt, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke, og at denne understøttes af staten. Kirken i Grønland er en del af Rigsfællesskabets folkekirke, og de grønlandske selvstyremyndigheder er derfor principielt forpligtet til at understøtte Kirken i Grønland økonomisk og på anden vis.

I praksis betyder dette, at der hvert år på finansloven afsættes bevillinger til den grønlandske folkekirke til dækning af lønninger, uddannelser mv. på Hovedkonto 40.97.03 Kirken samt Hovedkonto 40.92.14 Kateket- og Organistuddannelse.

3. Lovgrundlag for Kirkemusikeruddannelsen og anvendte begreber

I nærværende redegørelse tages der udgangspunkt i gældende lovgrundlag for Kirkemusikeruddannelsen. Nedenfor følger en beskrivelse af de anvendte begreber og lovgrundlaget.

3.1 Organist og Kirkemusiker

Uddannelsen som organist/kirkemusiker betegnes i lovgrundlaget "organistuddannelsen" jf. kapitel 6 i Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken med senere ændringer. I 2017 blev uddannelsen i forbindelse med en ny studieordning omdøbt til "Kirkemusikeruddannelsen". Baggrunden for udarbejdelsen af en ny studieordning var blandt andet, at man ønskede at højne niveauet af uddannelsen og dermed også give mulighed for et lønløft til organisterne.

Til daglige anvendes både "organist" og "kirkemusiker" i flæng. I redegørelsen vil termen "organist" blive anvendt, da dette også anvendes i lovgrundlaget og cirkulæret vedrørende organistuddannelsen.

Bispekontoret har desuden i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende redegørelse oplyst, at Kirken har et ønske om at ændre betegnelsen "Kirkemusiker" til "Organist med korledelse", da det reelt set er det, som de uddannes til, og da "kirkemusiker" har vist sig at give anledning til misforståelser.

Gejstlig

I redegørelsen skelnes der mellem gejstlige ansættelser og ikke-gejstlige ansættelser. Ved gejstlig forstås, at man er ordineret. Kateketer er derfor i ordets forstand ikke gejstlige, men der er tale om "den beskedne kaldelse", og derfor anses kateketer som gejstlige. De gejstlige ansættelser dækker i denne kontekst derfor over stillinger som biskop, provst, præst og kateket. I det gejstlige tilsyn af provster, præster og kateketer skal Biskoppen føre tilsyn med, at folkekirkens bekendelsesgrundlag, gudstjenesteordninger og ritualer respekteres.

Stillingen som organist er ikke en gejstlig ansættelse.

3.2 Lovgivningsgrundlag for Kirkemusikeruddannelsen (organistuddannelsen)

Kirkemusikeruddannelsen (herefter organistuddannelsen) er reguleret ved Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken med senere ændringer.

Der er i Kapitel 6 i Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken samt i nr. 4 i Inatsisartutlov nr. 27 af 3. december 2018 om ændring af Inatsisartutlov om Kirken (Studieordninger om kateket- og

organistuddannelserne og fortrolig afholdelse af orienterings- og udtalelsemøder mv.) fastsat regler om organistuddannelsen.

Følgende fremgår af §26, stk. 1 i Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken:

”Biskoppen varetager organistuddannelsen, der har til formål, at den studerende tilegner sig færdigheder indenfor professionel organisttjeneste og andet kirkemusikalsk arbejde herunder korledelse. Uddannelsen skal bidrage til at fremme musikledsagelse ved gudstjenester og kirkelige handlinger i by og bygd. Hovedvægten i uddannelsen ligger på det kirkemusikalske indhold”

§ 26, stk. 1 fastlægger, at Biskoppen varetager uddannelsen til organist samt uddannelsens overordnede formål. Der lægges vægt på muligheden for at udøve professionel organisttjeneste og andet kirkemusikalsk arbejde samt at fremme musikledsagelse ved gudstjeneste og andre kirkelige handlinger i by og bygd.

Det fremgår derudover af §26, stk. 2 i Inatsisartutlov nr. 27 af 3. december 2018 om ændring af Inatsisartutlov om Kirken (Studieordninger om kateket- og organistuddannelserne og fortrolig afholdelse af orienterings- og udtalelsemøder mv.) at:

”Biskoppen skal fastsætte en studieordning om organistuddannelsen, herunder om kursusudvalg, optagelseskrav, uddannelsens indhold og omfang samt uddannelsesbeviser. Biskoppen sender studieordningen til Naalakkersuisut til godkendelse.”

Under udarbejdelsen af ændringerne til Kirkeloven vurderede Naalakkersuisut, at bispeembedet er den bedste myndighed til at fastsætte regler på området, da denne bedst ved, hvilke behov der er. Desuden fremgår det allerede af Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken §§ 25 og 26, at biskoppen varetager kateket- og organistuddannelsen, hvorfor ansvaret for uddannelserne allerede ligger hos biskoppen.

Studieordninger for både kateket- og organistuddannelsen skal sendes til Naalakkersuisut til godkendelse, hvilket i praksis vil være Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke. Formålet med godkendelsen er at sikre, at uddannelserne har en tilstrækkelig høj faglig kvalitet, og at de lever op til de krav, der sædvanligvis stilles til studieordninger med hensyn til såvel indhold som formalia. Desuden vil departementet kunne sikre, at studieordningerne er overensstemmende med de til enhver tid gældende uddannelsespolitiske målsætninger.

Regulering af kateket- og organistuddannelserne blev tidligere reguleret ved henholdsvis Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 15 af 26. april 1985 om den grønlandske kateketuddannelse og Hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 26 af 1. december 1987 om den grønlandske organistuddannelse. Bekendtgørelserne var dog ikke længere tidssvarende, bl.a. fordi nedlagte funktioner som Kirkenævnet og vicebiskoppen nævnes. Derudover var der med hjemmel i loven udarbejdet nye studieordninger, som gjorde bekendtgørelserne unødvendige, og de blev derfor

ophævet 1. januar 2019. Studieordningerne blev udarbejdet af et studieudvalg nedsat af bispeembedet, og regulerer de nødvendige forhold.

3.3 Finansiering

Bevillingen 40.92.14 Kateket- og Organistuddannelse (driftsbevilling) afholdes i henhold til Inatsisartutlov nr. 9 af 19. maj 2010 om Kirken, som senest ændret af Inatsisartutlov nr. 27 af 3. december 2018.

Da Biskoppen jf. § 26 i Kirkeloven varetager kateketuddannelsen samt organistuddannelsen, varetager Biskoppen ligeledes administrationen af hovedkonto 40.92.14. Målsætningen med bevillingen er, at alle byer og bygder i Grønland som minimum kan betjenes af en uddannet kateket og organist ved gudstjenester og kirkelige handlinger.

4. Nuværende forhold

Der er på nuværende tidspunkt 74 normeringer som organist. Pr 1. maj 2023 var 23 af de normerede stillinger besatte (eksklusiv én organist der har orlov). Palaseqarfik Sisimiut og Palaseqarfik Nuuk har som de eneste præstegæld to organister ansat.

Alle byer og bygder er i udgangspunktet normeret til at have en fastansat og månedslønnet kateket/læserkateket og en fastansat og månedslønnet organist. Findes der på et sted eksempelvis flere uddannede kateketer, sker der en udvælgelse til én fastansat. Flere steder har folkekirken dog en vikar tilknyttet et sted, hvor der samtidig er en fastansat. Dette er for at kunne aflaste den fastansatte og kendes mest fra de større byer.

Der er mangel på organister flere steder i landet, og samtidig oplever Bispekontoret udfordringer med at fastholde deltagerne på uddannelsen. Bispekontoret har oplyst, at de studerende ofte angiver personlige årsager som årsag til at stoppe uddannelsen. Derudover er der også studerende, som ikke består eksamenen på modul 2.

I 2017 ændrede Bispekontoret på organistuddannelsen så den både blev bredere og fik nyt navn; kirkemusikeruddannelsen. Samtidig oprettede Bispekontoret et grundkursus for bl.a. dem, der overvejede at tage uddannelsen. Organist-grundkurset blev udformet, så det kunne søges af interesserede uden node-forudsætninger og varede 1 uge. Tilbuddet skulle forstås som en slags forprøve på emnet og eventuel faglig forberedelse til den egentlige organistuddannelse. Organist-grundkurset udbydes ikke længere i denne form, men Bispekontoret har oplyst, at de gerne vil overveje noget tilsvarende, men at det afhænger af, om der er midler til at kunne finansiere det.

En oversigt over antallet af optagede og færdiguddannede på organistuddannelsen over en periode på 10 år viser, at interessen for uddannelsen er nogenlunde stabil, mens antallet af studerende, der gennemfører uddannelsen, falder, med undtagelse af perioden 2017-2018.

Årstal	Optagede	Færdiguddannede
2013-2014	15	6
2015-2016	?	1
2017-2018	9	7
2019-2020	12	4
2021-2022	12	3
2023-2024	11	-

Det har ikke været muligt for Bispekontoret at levere data på, hvor mange der startede på organistuddannelsen i 2015. Bispekontoret gjorde desuden i 2016 opmærksom på, at der var tale om et ekstraordinært stort frafald på organistuddannelsen, og der derfor kun var én, der gennemførte uddannelsen i 2016.

I år var der 22 ansøgere til organistuddannelsen, som starter i september, men manglende mulighed for at finansiere et optag på 22 studerende betød, at halvdelen er blevet optaget.

4.1. Uddannelsens opbygning

Jævnfør § 26 i Kirkeloven er det Biskoppen, der fastsætter regler om uddannelsen i en studieordning. Denne skal blandt andet omhandle kursusudvalg, optagelseskrav og uddannelsens indhold og omfang samt uddannelsesbeviser. Studieordningen skal sendes til Naalakkersuisut til godkendelse, hvilket i praksis vil være Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke. Formålet med godkendelsen er at sikre, at uddannelsen har en tilstrækkelig høj faglig kvalitet, og at den lever op til de krav, der sædvanligvis stilles til studieordninger med hensyn til såvel indhold som formalia. Desuden vil departementet kunne sikre, at studieordningen er overensstemmende med de til enhver tid gældende uddannelsespolitiske målsætninger.

Studieordningen for organistuddannelsen (Kirkemusikeruddannelsen) blev implementeret i 2017 og er en revidering og udvidelse af den tidligere organistuddannelse. Formålet var at målrette uddannelsen til de moderne krav, som menigheden stiller i dag. I den nye studieordning valgte Bispekontoret at ændre i indholdet af den oprindelige organistuddannelse. Der blev oprettet en ny klassisk organistuddannelse, som er 2-årig, og i realiteten er en organistuddannelse, hvor de studerende stifter bekendtskab med fag som: musikteori, korledelse og satslære ved siden af de klassiske fag som liturgi, hymnologi og orgelspil. Tanken med de nye fag var at gøre uddannelsen bredere og dermed mere interessant for potentielle ansøgere. Samlet set blev niveauet af uddannelsen højnet. Dette afspejledes ved de efterfølgende overenskomstforhandlinger, hvor faggruppen lønmæssigt blev løftet.

Organistuddannelsen er modulopbygget og er normeret til to år. Uddannelsen består af læse- og praktikperioder samt to egentlige undervisningsmoduler, hvor de studerende skal fremmøde for en given periode.

Uddannelsen er tilrettelagt som et deltidsstudium, så de studerende kan passe et arbejde ved siden af og årligt deltage i et fuldtids undervisningsmodul af cirka en måneds varighed. Man skal have bestået eksamen i orgelspil og korledelse efter første modul, før man kan gå videre til andet modul.

Uddannelsens formål er at kvalificere den studerende til at varetage den musikalske ledelse og korledelse ved gudstjenester og kirkelige handlinger samt indgå i kirkens øvrige aktiviteter med kirkemusikalske fagkompetencer.

Uddannelsesmålet er at opnå teknisk, musikalsk og teoretisk basis for et virke som organist med hovedvægt på orgel, og er adgangsgivende til et arbejde som organist i den grønlandske folkekirke.

For at være berettiget til at blive indskrevet på organistuddannelsen skal man have bestået en optagelsesprøve og kunne læse noder. Derudover skal man være medlem af den grønlandske folkekirke og være fyldt 21 år ved uddannelsens begyndelse. Dispensation kan dog søges hos Bispekontoret.

Ifølge § 26 i Kirkeloven ligger hovedvægten i uddannelsen på det kirkemusikalske indhold, og orgelspil er derfor også det fag med flest undervisningstimer. De studerende bliver både undervist i hold og enkeltvis.

Studiets opbygning og oversigt over timetal ser således ud:

- Orgelspil med eksamen (1. årgang: 95 lektioner, 2. årgang: 94 lektioner)
- Korledelse med eksamen (1. årgang: 12 lektioner, 2. årgang: 12 lektioner)
- Musikteori (1. årgang: 20 lektioner)
- Hørelære (1. årgang: 10 lektioner, 2. årgang: 12 lektioner)
- Satslære (1. årgang: 8 lektioner, 2. årgang: 8 lektioner)
- Liturgik (2. årgang: 8 lektioner)
- Hymnologi (2. årgang: 8 lektioner)

Under uddannelsen er der mulighed for, at de studerende kan hjælpe til som organist vikar, der hvor de bor, så de på denne måde både får øvelse samt erfaring fra gudstjenesterne og de kirkelige handlinger.

Bispekontoret har derudover oplyst, at der bliver taget højde for at lytte til de studerende samt til de ansatte organister. For eksempel indgår en evaluering af studieordningen efter hvert afsluttet uddannelsesforløb.

Organistuddannelsen betragtes som et kursusforløb, og det er derfor ikke muligt at modtage uddannelsesstøtte eller blive tildelt kollegiebolig under forløbet.

4.2 Dagpenge, godtgørelse og refusion for tabt arbejdsfortjeneste under uddannelsen

I tilknytning til studieordningen, har Biskoppen udarbejdet følgende cirkulære: *Biskoppens cirkulære nr. 3 om Dagpenge, godtgørelse og refusion af tabt arbejdsfortjeneste for både elever under kateket- og organistuddannelsen*. Cirkulæret vejleder i forhold til blandt andet dagpenge og tabt arbejdsfortjeneste for studerende på organistuddannelsen.

Under uddannelsens moduler betaler uddannelsesinstitutionen kostforplejningen. Kostudgifter i forbindelse med transport, som ikke dækkes på anden vis, refunderes også af uddannelsesinstitutionen. Der er dog sat maksimalbeløb på de 3 hovedmåltider.

Uddannelsesinstitutionen sørger derudover for transport til og fra modulerne. I tillæg hertil ydes der dagpenge. Studerende som kan dokumentere tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med moduldeltagelse, kan refunderes herfor.

Af § 8 i Biskoppens cirkulære fremgår det desuden, at de studerende skal have deltaget i minimum 85% af undervisningen på de enkelte moduler for at modtage ydelser efter cirkulæret.

4.3 Lønforhold

Organisthvervet er en deltidsstilling, idet der de fleste steder ikke er nok timer i arbejdet til, at det kan fungere som en fuldtidsstilling.

Overenskomsten for organister er en fagoverenskomst med kateketerne, som henhører under SIK. Da der endnu ikke er forhandlet en ny aftale på plads, er der i denne redegørelse taget udgangspunkt i aftalen gældende for 2018-2022. Ved de sidste forhandlinger blev der på kateket- og organistområdet aftalt et lønløft til de uddannede organister, som ét af virkemidlerne mod afskaffelsen af organistmanglen.

Af § 3 i overenskomsten fremgår det, at årsnormen for ansatte i henhold til overenskomsten er fastsat til 900 timer årligt og opgørelsesperioden månedligt er på 80 timer. Derudover kan man for arbejde ud over normal arbejdstid, jf. § 2, stk. 1, 5 og 7, og som er beordret og kontrolleret som overarbejde, få et tillæg til timelønnen. Tillægget udgør for samtlige timer 50 % af timelønnen.

Månedssatsen for uddannede organister/kirkemusikere udgør samlet set 9326,12 kroner pr. 1. april 2021.

Derudover er der aftalt vikarsatser for, når der vikarieres ved kirkelige handlinger i vikariater af under en måneds varighed.

5. Udfordringer og initiativer

Det er velkendt, at der er udfordringer med både at tiltrække studerende til organistuddannelsen samt at fastholde dem under uddannelse og efterfølgende i deres ansættelse som organist. Naalakkersuisut har ud fra bidrag fra Kirken og henvendelser til Naalakkersuisut indsnævret det til, at følgende udfordringer oftest bringes på bane:

- Uddannelsesformen, herunder også uddannelsesstøttemulighederne
- Krav om nodekendskab
- Mulighed for fuldtidsansættelse (herunder også lønforholdene)
- Manglende interesse for faget

5.1 Uddannelsesformen

Organister er essentielle indenfor Kirken, og uddannelsen har derfor stor praktisk relevans for den kirkelige betjening i Grønland. Uddannelsen bærer dog præg af at være interimistisk, da uddannelsen er meget kort og baseret på afbrudte kursusforløb. Hvert undervisningsmodul varer ca. 1 måned, hvor de studerende skal være væk fra deres hjemby/bygd. Bispekontoret har oplyst, at nogle studerende oplever dette som en udfordring både i forhold til deres familie og deres arbejde.

Det er på uddannelsesområdet generelt velkendt, at man i forbindelse med en uddannelse kan være nødsaget til at rejse fra sin hjemby/bygd. Organistuddannelsen adskiller sig dog ved at være en vekselvirkning mellem intensiv undervisning af en kortere periode på 1 måned kombineret med praktik i den studerendes hjemby/bygd. Denne form giver den studerende mulighed for at tilbringe størstedelen af uddannelsesforløbet hjemme. Derudover gives der kompensation for tabt arbejdsfortjeneste se afsnit 4.2.

Der er ikke mulighed for at tilrettelægge uddannelsen på anden vis, da den ikke egner sig som fjernundervisning, og modulerne ikke kan gøres kortere af hensyn til et mere sammenhængende undervisningsforløb. Derudover ville udgifterne forbundet med transport af både studerende og undervisere stige betragteligt, såfremt modulerne skulle opdeles i for eksempel fire kortere undervisningsmoduler i stedet for de nuværende to.

Uddannelsesstøtte under uddannelse

I afsnit 4.2 fremgår det, at studerende på organistuddannelsen modtager dagpenge, godtgørelse og refusion for tabt arbejdsfortjeneste under uddannelsen som er tilrettelagt som en 2-årig kursusuddannelse.

I § 2 i biskoppens *cirkulære nr. 3 af 10. april 2011 om dagpenge, godtgørelser og refusion af tabt arbejdsfortjeneste for både studerende under kateket- og organistuddannelsen* fremgår det, at uddannelserne ikke giver adgang til løbende uddannelsesstøtte.

Der er dog flere, der giver udtryk for, at det er ønskeligt at kunne modtage uddannelsesstøtte efter reglerne fastsat i *Inatsisartutlov nr. 12 af 27. november 2011 om uddannelsesstøtte*.

Reglerne for hvilke uddannelser der er støtteberettiget er fastsat i *Inatsisartutlov nr. 12 af 22. november 2011 om uddannelsesstøtte som ændret ved Inatsisartutlov nr. 16 af 6. juni 2016* (uddannelsesstøtteloven). Det fremgår i den forbindelse af uddannelsesstøttelovens §§ 6 og 7, at der alene kan ydes uddannelsesstøtte til egentlige uddannelser, hvilket vil sige enten studieforberedende, erhvervsmæssige grunduddannelser eller videregående uddannelser og dermed ikke til kurser.

Af lovens bemærkninger fremgår det, at der for så vidt angår begrebet "uddannelser" forstås en struktureret indlæringsproces, der forudsættes gennemført inden for et lands uddannelsessystem på universiteter, skoler eller lignende institutioner, og som typisk afsluttes med en offentlig godkendt eksamen, ligesom uddannelsen antages at bibringe den uddannelsessøgende formelle kvalifikationer.

Organistuddannelsen er et uddannelsesforløb, der er struktureret og tilrettelagt i moduler. Det fremgår også direkte af beskrivelserne af uddannelsen, at der er tale om et kursusforløb, hvilket understøttes af, at der ikke er tale om et fuldtidsstudie. På den baggrund er der ikke mulighed for at yde uddannelsesstøtte til de studerende på organistuddannelsen.

De studerende har dermed heller ikke adgang til at søge kollegieboliger.

For at få adgang til de muligheder, som fremgår af Uddannelsesstøtteloven, kræver det, at uddannelsen indfrier kravene i Uddannelsesstøtteloven herunder navnlig reglerne om støtteberettigede uddannelser. Det vil derfor kræve en ændring af selve uddannelsen eller uddannelsesstøtteloven, før der kan opnås uddannelsesstøtte på organistuddannelsen.

Bispekontoret har i den forbindelse udtrykt, at de gerne vil støtte op om ønsket om uddannelsesstøtte, så de studerende kan modtage uddannelsesstøtte uden om den bevilling som Bispekontoret administrerer.

Naalakkersuisut skal i den forbindelse gøre opmærksom på, at det er et af de bærende principper i uddannelsesstøttelovgivningen, at der alene kan ydes uddannelsesstøtte til fuldtidsuddannelser. Lovgivningen skal ses på baggrund af, at personer, som er studieaktive på kurser og på deltidsuddannelser antages at have mulighed for at finde beskæftigelse. Det fremgår derfor også af bemærkningerne til Uddannelsesstøtteloven, at der ikke kan ydes uddannelsesstøtte til deltagelse i kursusvirksomhed.

5.2 Krav om nodekendskab

Der har tidligere været udtrykt kritik af, at kendskab til nodelæsning er et krav for at blive optaget på uddannelsen, og at dette krav afholder potentielle ansøgere fra at søge ind på uddannelsen. På nuværende tidspunkt er kendskab til noder et krav, idet uddannelsen alene er finansieret med midler, der kan møde studerende med visse forhåndskundskaber. At kravet overholdes, sikres ved den lokale præst, som ansøgere til organistuddannelsen skal have en underskrift fra. Hvis grundlæggende nodelære skal være en del af undervisningen, skal uddannelsen være længere og bliver dermed også dyrere. I 2017 kontaktede Naalakkersuisut Bispekontoret med henblik på at drøfte mulighederne for at udarbejde en studieordning, der inkluderer nodelære, samt de økonomiske konsekvenser af en sådan ændring af studieordningen. Bispekontoret vurderede dengang, at en ændring af studieordningen til også at indeholde et nodelærekursus med 15 studerende ikke ville kunne gøres indenfor den eksisterende ramme til organistuddannelsen.

Bispekontoret har dog i 2017 forsøgt sig med at oprette et organistgrundkursus. Af studieordningen for grundkurset fremgår det, at organistgrundkurset er et kort meritkursus af 1 uges varighed i eget provsti. På kurset blev deltagerne introduceret til nogle grundfag, der skulle gøre musikere med en vis øvelse i stand til at musik ledsage gudstjenesten på orgel.

Formålet med kurset var at afhjælpe manglen på organister ved at være springbræt for fremtidige ansøgere til den egentlige organistuddannelse.

Det var en forudsætning for deltagelse, at man var villig til at indgå som organist eller organistvikar i den grønlandske kirke efter kurset. Organistgrundkurset var bygget op over følgende fag:

- Orgelspil med eksamen (25 lektioner)
- Musikteori (5 lektioner)
- Hørelære (3 lektioner)
- Satslære (3 Lektioner)
- Liturgik (4 lektioner)

Bispekontoret har desuden forsøgt sig med oprettelse af særkurser for personer med interesse i organistfaget i Palaseqarfik Uummanaq, Palaseqarfik Qaanaaq og Palaseqarfik Ilulissat for at nedbringe organistmanglen.

Bispekontoret har derudover oplyst, at de ved sidste optag af studerende forsøgte sig med at optage studerende som ikke i forvejen kunne noder. Desværre faldt flere fra. Ud af de tre færdiguddannede organister på årgangen, var der én, der var startet uden at have et større nodekendskab.

På nuværende tidspunkt udbydes organistgrundkurset og særkurser ikke, men Bispekontoret har oplyst, at de overvejer, om det igen skal udbydes.

Ved en fremtidig ændring af den nuværende studieordning bør det overvejes, om kravet om nodekendskab er realistisk, hvis virkeligheden er, at der i flere byer og bygder ikke er mulighed for at lære noder inden uddannelsesstart. Her kunne Bispekontoret med fordel undersøge mulighederne for, at en nodekyndig det pågældende sted kunne undervise kommende studerende i det helt basale omkring nodelære.

Bispekontoret har i sit bidrag til redegørelsen derudover gjort opmærksom på, at hvis forslag som særkurser, organist-grundkursus og anvendelse af lokale nodekyndige skal realiseres, kræver det, at der afsættes flere midler til uddannelsen.

5.3 Mulighed for fuldtidsansættelse (lønforhold)

Muligheden for at blive fuldtidsansat er blevet rejst af flere omgange, også politisk. Stillingen som organist er en deltidsstilling og lønnes derefter. Årsnormen for ansatte efter den gældende overenskomst er 900 timer årligt, svarende til 80 timer månedligt. Bispekontoret oplyser i denne forbindelse, at tidsforbruget ved forberedelse til gudstjenester og kirkelige handlinger er sat til 3 timer. Der er dog stor forskel på arbejdsbyrden for den enkelte organist, alt efter hvor man geografisk er placeret. Eksempelvis er arbejdsbyrden i Palaseqarfik Nuuk og Palaseqarfik Sisimiut større end flere af de andre steder.

På nuværende tidspunkt er kun én organist fuldtidsansat, da vedkommende også er studieleder på organistuddannelsen. Bispekontoret har oplyst, at der de fleste steder ikke vil være arbejdsopgaver nok til at fuldtidsansætte organister. Såfremt dette skal kunne lade sig gøre, skal der tænkes andre opgaver ind i stillingen som organist som for eksempel diakoniarbejde, musikskole/musikarrangementer mv. Hvis andre kirkelige opgaver skal være en del af organisternes arbejde, skal dette indarbejdes i studieordningen og medtages ved de næste overenskomstforhandlinger.

Ansættelse som både kateket og organist

Spørgsmålet om, hvorvidt der kan oppebæres ansættelse som både kateket og organist, er tidligere blevet foreslået med den begrundelse, at arbejdet som enten kateket eller organist, lønmæssigt, dermed ville være mere tiltrækkende.

Ved overdragelsen af den administrative styrelse af kirkeområdet til Bispekontoret i 2010, blev de forskellige ansættelsesforhold indenfor Kirken gennemgået, herunder overenskomstaftalen mellem Naalakkersuisut og SIK om vederlag til Kateketer, ikke-uddannede kateketer, kateketvikarer og organister.

Her blev Bispekontoret opmærksom på, at kateketer flere steder havde oppebåret vederlag som både kateket og organist og dermed haft to hovedansættelser. Det er Naalakkersuisuts og Kirkens forståelse, at dette ikke lader sig forene med en generel embedsforståelse af hvervet som kateket. Både en fastansat kateket og en fastansat organist er ansat med 20 timers arbejdsforpligtelse ugentligt. I en kirkelig sammenhæng er man ansat som enten kateket eller organist. Stillingen som kateket er en gejstlig stilling med et særligt decorum-krav, det vil sige en skærpet tavshedspligt, og eksempelvis en særlig vidnebeskyttelse i retsplejeloven. Sådan forholder det sig ikke med organisthvervet.

Der blev derfor rettet henvendelse til Økonomi- og Personalestyrelsen med henblik på at få genforhandlet den gældende overenskomst ved førstkommende lejlighed. Blandt andet med henblik på at få præciseret forholdet mellem overenskomstens hovedansættelseskategorier.

Man kan som nævnt ikke have to hovedansættelser. Kateketer/organister vil i stedet kunne få et vikartillæg for deres kateket-/organistfunktion eller et tillæg som går på ens særlige personlige kvalifikationer samt et tillæg for hver gang kateketen/organisten fungerer som kateket/organist.

I forbindelse med den ovenstående praksisændring gjorde Bispekontoret kateket- og organistforeningen opmærksom på problemstillingen. Foreningen havde ingen kommentarer hertil og indgav heller ikke en klage over den trufne afgørelse. Efter indførelsen af den nye praksis på området for kateket- og organistansættelser var der efterfølgende kun ganske få henvendelser, heraf ingen opsigelser. Det var derfor Naalakkersuisuts og Kirkens vurdering, at der ikke var tale om en udbredt utilfredshed med den dengang nye praksis.

Der er derudover tidligere blevet spurgt ind til, om organistuddannelsen kan medinddrages i kateketuddannelsen som mulighed for dem, der har interesse. Her har Bispekontoret oplyst, at man af tids- og ressourcemæssige årsager næppe kan forestille sig, at undervisningen på kateketuddannelsen udvides til også at favne organistuddannelsen.

Overenskomst

Som nævnt i afsnit 4.3 er overenskomsten for organister en fagoverenskomst med kateketerne, som henhører under SIK. Naalakkersuisut har i forbindelse med denne redegørelse været i kontakt med en repræsentant fra foreningen, som deltog ved de sidste overenskomstforhandlinger. Det er Naalakkersuisut forståelse, at kateket- og organistforeningen gennem de seneste mange år ikke har været etableret med en bestyrelse, og dermed heller ikke har fungeret som en aktiv forening. Ved de sidste forhandlinger blev der dog på kateket- og organistområdet, indgået en aftale om lønloft til de uddannede organister, som ét af virkemidlerne mod afskaffelsen af organistmanglen.

En ofte anvendt begrundelse for at fravælge organisthvervet er, at det ikke er muligt at leve af lønnen. Naalakkersuisut ønsker her at gøre opmærksom på, at der er tale om en

kursusuddannelse, der giver adgang til et ansættelsesforhold, der er kategoriseret som en deltidsstilling. Der er derfor ikke en forventning om, at man alene skal kunne leve af den løn, man opnår som organist, men at der skal suppleres med anden indkomst. Hertil skal nævnes, at det, som beskrevet ovenfor, dog er muligt at modtage vikartillæg for varetagelse af kateketfunktionen på stedet.

En af de problemstillinger, der knytter sig til det faktum, at stillingen er en deltidsstilling, er, at organisterne ikke har mulighed for at modtage kompensation for tabt arbejdsfortjeneste for deres andet arbejde, når de deltager i bygdebesøg. Organister risikerer derfor at miste en del af deres anden indkomst ved at hjælpe Kirken.

Det er Naalakkersuisuts vurdering, at organisterne vil stå stærkere, hvis de gennem en aktiv og organiseret forening drøftede uddannelsesforløb, arbejdsopgaver og lønforhold med henholdsvis Bispekontoret og de forhandlingsberettigede parter ved overenskomstforhandlingerne.

Naalakkersuisut anbefaler derfor, at Kirken sammen med kateket- og organistforeningen ser på mulighederne for at udvide organisternes arbejdsområder og dermed muligheden for et lønløft ved næstkommende overenskomstforhandlinger.

5.4 Anvendelse af indspillet musik

Med 74 gudstjenestesteder er det en udfordring at sikre, at samtlige steder betjenes ved en organist, der kan sikre musikledsagelse under gudstjenesterne og de kirkelige handlinger. Det er derfor også relevant at se på alternative løsninger i forhold til at sikre musikledsagelsen. Muligheden for at anvende indspillet orgelmusik er derfor tidligere blevet drøftet både i politiskregi og i kirkeregi.

Udover de økonomiske konsekvenser ved at indspille samtlige salmer samt en række forskellige præ- og postludier, så er der også en række andre forhold, man skal være opmærksom på, hvis der skal anvendes indspillet orgelmusik i de situationer, hvor der ikke er en organist til rådighed.

Bispekontoret har oplyst, at præsten/kateketen/læserkateketen ikke har tid under gudstjenesterne og de kirkelige handlinger til også at varetage afspilning af melodierne til salmerne ved præ- og postludium, samt ved salmesang. Der kan desuden opstå tekniske udfordringer i situationer, hvor der ikke må ske fejl, som for eksempel ved begravelser. I de situationer kan det blive til gene for både de efterladte samt præsten/kateketen/læserkateketen. Bispekontoret finder det uhensigtsmæssigt, at præsten/kateketen/læserkateketen skal stå med ansvaret, hvis musikken ikke starter, da præstens/kateketens/læserkateketens ansvar er gudstjenestens liturgiske del.

Bispekontoret har derudover givet udtryk for, at bispekontoret helst ser, at en levende menighed betjenes af en levende kirke, og dermed helst ikke mødes af elektronik, som måske eller måske ikke virker.

Anvendelse af orgelindspilning som akkompagnement til salmer er en mulighed, som kan overvejes. Initiativer som dette skal dog drøftes i tæt samarbejde med Kirken, inden det igangsættes.

6. Afsluttende bemærkninger og anbefalinger

Ud fra denne redegørelse bemærker Naalakkersuisut, at flere af udfordringerne generelt vedrører lønforhold og faldende interesse for faget. Hertil er det Naalakkersuisuts vurdering, at det er problemstillinger der, udover en aktiv organistforening, kræver nytænkning, og at dette bedst lader sig gøre i et samarbejde mellem organisterne og Kirken. Naalakkersuisut bemærker dog, at

organisternes forening lader til at være inaktiv, og skal derfor anbefale, at organisterne organiserer sig i en forening, der vil kunne varetager generelle drøftelser med Bispekontoret, men også forhandle på organisternes vegne ved overenskomstforhandlinger.

På trods af en række særlige indsatser for at nedbringe organistmanglen, er der en dalende interesse for organistfaget, hvilket er en tendens der også ses i andre lande. Både i Sverige og Danmark presses landets kirker af, at der i den nærmeste fremtid vil være en del organister, der skal pensioneres. En kortlægning fra den svenske kirke nåede i 2021 frem til, at der i 2030 ville mangle i omegnen af 700 organister og kantorer. Dette skyldes, at der indenfor de næste år ventes mange pensioneringer, og at interessen for at uddanne sig til organist er faldet. Den svenske kirke har derfor lanceret en handlingsplan, som de kalder "Organister i spidsen". I handlingsplanen er tre tiltag, som skal være med til at vende udviklingen, fremhævet:

- Alle ni-årige skal inviteres til orgeloplevelser.
- Hver kirkemusiker skal i gennemsnit undervise en orgelelev.
- Ethvert sogn bør invitere til orgelaktiviteter for at demonstrere instrumentets muligheder

I Danmark er der også stor bekymring over de kommende pensioneringer sammenholdt med den faldende interesse for faget, og situationen betragtes som temmelig alvorlig for både Kirken og samfundet.

Organistmangel er derfor ikke en problemstilling, der kun gør sig gældende i Grønland, og det kan derfor give god mening for Kirken at række ud til andre lande for at høre deres erfaringer med forskellige tiltag samt hvilke fremtidige initiativer de påtænker.

Anbefalinger

Naalakkersuisut skal på baggrund af denne redegørelse fremkomme med følgende anbefalinger:

- At organisterne genopstarter deres forening, så de kan stå stærkere ved drøftelser med Bispekontoret og ved overenskomstforhandlinger.
- At Kirken indhenter inspiration og erfaringer fra andre lande med tilsvarende udfordringer.
- At Kirken sammen med organistforeningen laver en langsigtet strategi for, hvordan behovet i byer/bygder kan imødekommes. Herunder blandt andet:
 - o en drøftelse af udfordringerne med organistuddannelsen, så den i lighed med andre uddannelser er tidssvarende og tilpasset de konkrete behov.
 - o at Kirken forud for uddannelsesstart så vidt muligt indgår aftaler med nodekyndige på stedet om undervisning i nodelære.
- At der tilføres ekstra midler til Hovedkonto 40. 92.14 Kateket- og organistuddannelsen til gennemførelse af organistgrundkurser/særkurser.

Kirken er af væsentlig betydning for en stor del af landets befolkning, idet den er en solid samfundsstøtte ved festlige lejligheder, i hårde tider og i dagligdagen. Naalakkersuisut har derfor også en interesse i, at det sikres, at både uddannelse og lønforhold er hensigtsmæssige og tidssvarende. Naalakkersuisut vil på baggrund af ovenstående anbefalinger gerne indgå i en dialog med Kirken om, hvordan det bedst muligt sikres, at gudstjenester og kirkelige handlinger også i fremtiden kan ledsages af orgelmusik.